

לסימנא טבא בראש השנה

קיצור הלכות והנהגות

1. נהגו להכין לסעודת ראש השנה מאכלים טובים ומתוקים¹, לתפילה ולסימן טוב².
2. עדיף לנקות את המאכלים הצריכים בדיקה מחרקים קודם כניסת השבת ויום טוב³ (לגבי כל פרי וירק פירטנו כיצד יש לנקותו ולבודקו).
3. מאכלים שיש לגביהם חשש חרקים ואשר לא הצליחו לנקותם - אפשר להגישם לשולחן, לומר את ה"יהי רצון" ולא לאכלם.
4. סדר אכילת הסימנים: לאחר קידוש היום, ולאחר נטילת ידיים ובציעת הפת, יאכלו את ה"סימנים"⁴.
5. כשיש לפניו פירות או ירקות חדשים עליהם צריך לברך 'שהחיינו'. בלילה הראשון - לא יניחם על השולחן בשעת הקידוש, ויכוון שלא לפטור בברכת 'שהחיינו' בקדושת היום את הפירות החדשים. לאחר מכן, בשעת האכילה, יכול לברך עליהם 'שהחיינו'. בלילה השני: יניח את הפירות החדשים על השולחן בזמן הקידוש, ויכוון בברכת 'שהחיינו' של הקידוש לפטור גם את ברכת 'שהחיינו' על הפירות שיאכל לאחר מכן.
6. בסדר האכילה הקדמנו את פירות העץ משבעת המינים, ולאחר מכן פירות העץ, פירות האדמה ודברים שברכתם 'שהכל'.
7. לפני אכילת הירקות שברכתם 'פרי האדמה' ייקח ירק שאיננו טפל לפת (כגון: אבטיח, מלון), יברך עליו ברכת 'פרי האדמה', ולאחר מכן ימשיך בסדר הסימנים. אם יש לו רק ירק שמלפת את הפת (כגון: דלעת או כרתי) לא יברך ברכת 'פרי האדמה'.
8. יש הנהגים לומר את ה"יהי רצון" בשם ומלכות, כדרך התפילות, ויש שאומרים בלא הזכרת שמו של הקב"ה.
9. בכל דבר עליו צריך לברך תחילה את ברכתו (העץ ו/או שהחיינו) יש לברך, לאכול מעט, ולאחר מכן לומר את ה"יהי רצון".
10. בכל דבר שאוכל ללא ברכה תחילה, יאמר את ה"יהי רצון" קודם לאכילה.

1. טור שו"ע או"ח סי' תקפג, על פי הגמ' כריתות ו ע"א, הוריות יב ע"א. יש להיזהר שלא יעשו זאת כמנחשים אלא כסימן טוב.
2. הטור לא כתב שיש לומר דבר מה על המאכלים, אולם הב"י הביא דברי המרדכי שיש להזכיר את הטעם למאכל, והאבודרהם הוסיף שיש לומר לשון תפילה. יש להיזהר שלא יבוא לזלזול בתפילות אלו.
3. כפ"ח סי' תקפג אות ו.
4. יש שהקדימו את אכילת הסימנים קודם נטילת ידיים.

כתב וערך: הרב יהודה הלוי עמיח
ראש מחקר תורני מכון התורה והארץ

כפר דרום ת"ו - שבי דרום

סדר האכילה

תמר

אם אוכל מהזנים החדשים של השנה (צהוב - ברהי) יש לברך ברכת העץ ו'שהחינו'.
יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שיתמו שונאינו.**
נוסח בני ספרד: **שיתמו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו.**

טוב לשטוף את התמר קודם אכילתו, לבדוק מבחוץ שאין עליו כנימות, וכן שאין חורים של חדירת זחלים.
יש לפתוח את התמר ולוודא שאין בו חרקים וביצים (פירורים קטנים), אם נתגלו - אין לאכלו.
יש להוציא את הגרעין, להתבונן בשני חצאי התמר משני צדיו, ולוודא שאין בו חרקים או ביצי חרקים.

רימון

יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שנרבה זכויות כרמון.**
נוסח בני ספרד: **שנהיה מלאים מצות כרמון.**

רימון שגדל בחלקה מסחרית לרוב איננו נגוע בחרקים.
רימון שגדל בחצר פרטית - יש לבדוק מחשש של כנימות וזחלים. על כן יש לבדוק שאין נקבים בקליפה.
אם יש כנימות על הפרי יש לשפשפו היטב ולדאוג שלא ייכנסו לפרי הנאכל על ידי הסוכן.
לאחר פתיחת הרימון מוודאים שאין אזורים נגועים; אם יש סימני קלקול יש לחתוך את האזור הנגוע.

תפוח

נהגו לטובלו בדבש ולומר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו)**
שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

"על פי רוב אין בתפוח נגיעות. אם רואים בו עקיצות וחורים יש לפתוח ולראות
שאין בו זחלים האסורים או ביצים.
תפוח שגדל במקום לא מטופל, כחצר ביתית, יש לחוש גם לכנימות ולדאוג שלא ייכנסו למאכל.

קרא - דלעת

לפני אכילתו יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו)**
שיקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכויותינו.

בדלעת אין שכירות של חרקים ועל כן אין צורך לבדוק, אלא אם יש בה רקבונות וצמיגות,
שאז יש לחתוך את החלק הנגוע ולהתבונן מסביב שאין חרקים.

רוביא - תלתן

בכל מיני הרוביא יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שירבו זכויותינו.**
בני ספרד מוסיפים: **ותלבבנו.**

יש לבדוק שאין עליו כנימות או אקריות.
יש לשטוף ולשפשף את העלים תחת זרם מים.

רוביא - קטנית שעועית

שעועית ירוקה - יש לשטוף את התרמילים היטב תחת זרם מים חזק.
אם יש נקב בתרמילים - יש לחתוך את האזור הנגוע, ולהוריד את כל החלק שיש בו מחילות.

רוביא - פול המצרי¹⁰

- יש מקדימים ברכת העץ ל'שהחינו' שיש שמקדימים ברכת 'שהחינו' לעץ.
- יש מקדימים אכילת התפוח קודם לתמר, כיוון שעיקר המתיקות לשנה החדשה הייתה על התפוח, ואולם במקרה כזה עדיף שהתמר והרימון לא יהיו מונחים על השולחן בשעת אכילת התפוח.
- רש"י (הוריות יב ע"א), הכוונה היא לתלות של המשנה (מזוהה בימינו כגרגרית יוונית) ולא לתלתן של ימינו. נקרא רוביא מכיוון שמגרגרי אחד גדלים הרבה שריגים ובהם הרבה גרגרים. אחרי טחינה והקצפה עושים ממנו חילבה. היום מזוהה כגרגרית יוונית.
- יש מספר זיהויים לרוביא, וכל אחד יכול לבחור כרצונו.
- מאירי (הוריות יב ע"א), היא לוביא ולא רוביא. בכך החיים (ס' חקפג אות י') כתב שכן הוא מנהג ירושלים לקחת שעועית לסימנים בראש השנה. המנהג הוא לקחת שעועית ירוקה טרייה.
- רשב"ץ (ח"ד ר"ה דף כ"א ע"א בעם רב האי גאון), אור זרוע (הל' ראש השנה ס"ו רנז), וכן כתב המחזיק ברכה (קונ"א אות א), וכן במנהגי תימן. מין זה הוא דומה מאוד לשעועית הירוקה, אך מעט ארוך יותר, ולא הבאנו את תמונתו כיוון שהוא דומה בצורתו ודינו כשעועית.

כרתי - לוף¹¹

יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שיכרתו שונאינו.**
בני ספרד אומרים: **שיכרתו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו.**

ירק זה נגוע מאוד בחרקים וקשה ביותר לנקותו בדרך רגילה, על כן יש לאכול רק ירקות שגודלו בידי חברות המתמחות שנים רבות בגידול ללא חרקים ומטפלות בצורה מקצועית וזהירה וללא שאריות חומרי הדברה.

סלקא - עלי סלק

בכל מיני הסלק יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שיסתלקו שונאינו ומשטינו.**

ירק זה נגוע מאוד בחרקים וקשה ביותר לנקותו בדרך רגילה, על כן יש לאכול רק ירקות שגודלו בידי חברות המתמחות שנים רבות בגידול ללא חרקים ומטפלות בצורה מקצועית וזהירה וללא שאריות חומרי הדברה.

סלקא - סלק אדום

בגלל הקושי בבדיקת עלי סלק מחרקים יש המשתמשים בסלק רגיל, אולם גם אותו יש לבדוק. יש לחתוך את הסלק כסנטימטר אחד מתחת לעלים, ולהתבונן שאין סימני כרסום וחדירה של זחלים, שהם בדרך כלל לבנים. כמו כן, כדאי לפרוס את הסלק לעוד פרוסות לכל רוחבו ולוודא שאין מחילות. אם יש תעלות - יש לחתוך אותו האזור.

סלקא - תרד¹²

ירק זה נגוע מאד בחרקים וקשה ביותר לנקותו בדרך רגילה, על כן יש לאכול רק ירקות שגודלו בידי חברות המתמחות שנים רבות בגידול ללא חרקים ומטפלות בצורה מקצועית וזהירה וללא שאריות חומרי הדברה.

דגים

נהגו לומר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שנפרה ונרבה כדגים.**
ואם אוכל ראש מוסיף ואומר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שנהיה לראש ולא לזנב.**

ראש הדג: יש להוציא את הזימים, ולאחר מכן לנקות ולשטוף היטב את כל חללי ראש הדג. וכן יש לעשות בדיקה חזותית חיצונית שאין טפילים באזור הראש מבחוץ. לאחר ניקוי החלק הפנימי של הדג, יש לבדוק שלא נשארו טפילים בדפנות הבטן ובצמוד לעמוד השדרה, יש לשטוף היטב ולשפשף שפשוף קל ביד. יש להתבונן בעור הדג מבחוץ ולראות האם יש בו תולעים או טפילים, אם רואים כתמים מיוחדים - יש להורידם. דגים מסוג רוטברש, בבז, לסק, חפפי, אבוקישר, וויטפיש - יש להשתדל לקנותם רק ממקומות שיש עליהם פיקוח כשרותי מיוחד לחרקי דגים, בגלל הקושי לנקותם.

ראש כבש

יאמר: **יהי רצון מלפניך (ד' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שנהיה לראש ולא לזנב.**
ותזכור לנו עקידתו ואילו של יצחק אבינו עליו השלום,
בן אברהם אבינו עליו השלום.

בראש הכבש בדרך כלל אין תולעים, אולם כדאי להתבונן שאמנם הוא נקי.

11. כרישה, לוף.

12. שולחן ערוך רצאבי, הלכות ראש השנה אות ז. וכן מקובל אצל בני תימן.